

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ ХОВА
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
СОЦІОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку**

(ДР № 0117U005126)

МАТЕРІАЛИ
XXI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ПРИВАБЛИВІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ:
СКЛАДОВІ ТА ТРЕНДИ**

Харків
10 лютого 2023 р.

Редакційна колегія:

Астахова К. В.	д-р іст. наук (голов. ред.)
Астахова В. І.	д-р іст. наук
Гусленко І. Ю.	канд. пед. наук
Зверко Т. В.	канд. соціол. наук
Іванова О. А.	канд. екон. наук
Компанієць В. В.	д-р екон. наук
Михайлова Л. В.	канд. філол. наук
Михайльова К. Г.	д-р соціол. наук
Яременко О. Л.	д-р екон. наук

Індексується Міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus

П75 **Привабливість** навчального закладу: складові та тренди : матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 10 лют. 2023 р. / Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2023. – 238 с. – (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку).

Збірник містить матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції «Привабливість навчального закладу: складові та тренди» (10 лютого 2023 року, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»). Тези присвячено визначенню та інтерпретації поняття привабливості навчального закладу в сучасній освіті. Аналізуються складові формування привабливості навчального закладу; глобальні та локальні особливості побудови та сприйняття іміджу освітньої інституції; механізм створення привабливості навчального закладу в умовах невизначеності. Окрему увагу приділено впливу внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів на зміцнення та трансляцію іміджу й авторитету закладу освіти.

УДК 378.4.017

ІМІДЖ НАУКОВЦЯ – ІСТОРІЯ І СУЧАСНІ ТРЕНДИ СПІЛЬНОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ

У ці складні часи непоправних втрат, авіаатак і ракетних обстрілів мирного населення і руйнації інфраструктури українських населених пунктів, особливо виразним ресурсом стабільності виступає наука, творення спільного дослідницького простору учасників освітнього процесу.

Попри технологічність і прогресування інформаційної війни, яка так само загрозлива для світогляду і якості життя кожної особистості у цей складний час, з точки зору своєчасності та соціальної значущості ортобіотичний підхід, започаткований І. Мечниковим – українським ученим, лауреатом Нобелівської премії – важко переоцінити. Імідж науковця у цьому дослідженні ми розуміємо як складне багатофакторне динамічне утворення, яке визначається рівнем усвідомленої відповідальності особистості у площині професійної освіти і подальшої професійної діяльності за фахом, обумовлене тенденціями особистісного самовизначення і середовищним чинником, що формується усталеними традиціями спілкування і унікальністю самої особистості, її найближчого оточення. Імідж науковця є рушійною силою ефективної роботи наукової, дослідницької спільноти.

Відомий факт про те, що визначний учений-енциклопедист Ілля Мечников народився у батьківському маєтку Іванівка (запис в метричній довідці – с. Панасівка) Куп'янського повіту Харківської губернії, часто нівелюється серед проросійських історіографів. Ми переконані у тому, що цей факт, як і той, що майбутній лауреат Нобелівської премії вчився у 2-ій Харківській чоловічій гімназії, здобув освіту у Харківському університеті, мають істотне значення для становлення персональних рис науковця планетарного значення. І. Мечникова справедливо вважають представником когорти ембріологів-еволюціоністів, імунологів, мікробіологів, розробником теорії зародкових листків, походження багатоклітинних організмів. Він відкрив фагоцитоз, заклав фундамент фагоцитарної теорії імунітету, сформував теорію ортобіозу. Він був видатним ученим-енциклопедистом, лауреатом Нобелівської премії у 1909 р. свої наукові узагальнення він обґрунтовував з огляду на власний життєвий досвід, ретельні системні спостереження найближчого оточення, тому в контексті нашої теми значущим є персоналістичний підхід як системоутворювальний в методологічному аспекті. Період гімназичної освіти Іллі Мечникова припав на 1856–1862 рр., коли зі змісту гімназичної освіти зникли застарілі форми навчання, втратила актуальність грецька мова. Замість неї гімназисти опановували природознавство. Захоплення ботанікою, біологією загалом було сильним. Тому для молодого природодослідника Іллі Мечникова було обрано вихователем ад'юнкта Харківського університету Івана Щелкова [1].

Ілля Мечников був відкритим, емоційним, щирим, проявляючи кращі ментальні риси свого українського походження. Теорію ортобіозу систематизував і інтерпретував з позицій життєтворчості своєї, найцінніших людей свого оточення, життєпрактик академічних авторитетів, однодумців і опонентів. У цьому ми так само бачимо потужний потенціал обраної проблеми, оскільки сучасна особистість, студентство в Україні зіткнулося з унікально складною багатофакторною життєвою проблемою проживання війни, проходження кризових станів і збереження смисложиттєвих орієнтирів, визначених місією кожного закладу вищої освіти. Це має допомогти кожній молодій людині зберегти здоров'я, гармонізувати цінності життя у мирний час.

Істотний вплив на становлення світогляду Іллі Мечникова справила книга Бокля «History of Civilization in England» (Історія цивілізації в Англії, 1857-1861), з якої майбутній учений почерпнув тезу: базисом прогресу є позитивне знання. У особистісному зростанні Іллі Мечникова саме природодослідництво давало ресурс позитивного знання. Тому у вересні 1862 р. І. Мечников став вільним слухачем природничого факультету Харківського університету. Широкий світогляд,

хист до вивчення мов, відкритість і комунікабельність, тонка душевна організація, що виявлялася в ефектних проявах емоцій, відразу зробили його помітним і для прогресивних викладачів.

Ілля Мечников, як засвідчило проведене дослідження, володів особистісною відкритістю, синтезованою з поміркованістю. Серед виразних якостей, на наш погляд, варто виділити широкий гуманістичний світогляд, оптимістичну життєву позицію, креативне синергетичне мислення. Також зі спогадів дружини О. Мечникової [1], він мав неабиякий хист до нетворкінгу: умів і системно практикував спілкування в академічних спільнотах, утримував у пам'яті персонально значимі академічні аргументи своїх опонентів, умів підтримати живий інтерес до побутових проблем своїх колег, демонстрував раціональний альтруїзм у співпраці з однодумцями.

Дружина ученого, його біографіст, зазначала, що здійснював переклади Ілля Мечников не просто, він систематизував і коментував узагальнення авторів, тим самим сприяв розвитку конкретної наукової позиції. При цьому він не наполягав на своєму виключному авторстві [1]. Адже головним мотивом його життя був живий інтерес до науки, вивчення довкілля, природня допитливість і відкритість до співпраці.

На наш погляд, персону І. Мечникова цікава нам, сучасникам, досвідом академічного комунікування. Маючи неабиякий талант доброго співбесідника, перекладацький хист, І. Мечников уміло і вчасно зміг розширити межі вивчення патогенезу аутоімунних захворювань. Для світу і нас, сучасних, І. Мечников прислужився значущим досягненням, адже саме він стояв у витоків концепції пробіотиків [2].

Дослідження проведено і відповідно до індивідуального підходу. В розробленій ученим теорії ортобіозу органічно інтерпретовано персональні захоплення автора, системно прослідковується зміна вузлових позицій залежно від умов становлення людини у різні вікові періоди з огляду на особливості складників психіки, психофізіологічного розвитку в певний віковий період.

Як людина, І. Мечников був чуйним, відкритим та емоційним у спілкуванні [1]. Він володів неабиякою науковою інтуїцією, умів в буденному побачити спонуку для ретельного тривалого наукового природнього експерименту. Цікаво, що сам І. Мечников досить критично був налаштований до себе і своїх персональних досягнень. Однак, це не знижувало його оцінку себе як особистості, людини, яка знає собі ціну. Вкрай актуального звучання у контексті сучасних орієнтирів творення іміджу науковця бачимо у формулі комунікативної активності, яку ми сформували на підставі узагальнення приписів самого ученого, самоаналізу і самокоментування академічних записів. Зокрема це формула: $BC + НКЦЛ = ДР$, де BC – висока самооцінка, $НКЦЛ$ – нерозривна комунікація з цінними людьми, такими, висновки яких для людини мають вирішальне значення для $ДР$ – душевної ранимості.

Відомо, що І. Мечников у своєму родоводі мав пращурів військових офіцерів, мандрівників-дослідників. Дехто з предків ученого мав неабиякий літературний талант, мистецьке визнання. Індивідуальним почерком, неповторністю системних аргументацій і міждисциплінарним підходом вирізняється презентована І. Мечниковим теорія ортобіозу.

Також значимий вплив на формування світогляду і переконань І. Мечникова мав Гете. Досить критично І. Мечников сприймав учення про моральність І. Канта, уважав, що саме відчуття щастя не може бути мірилом діяльності людини. На доведення пропонував приклади історій відомих науковців і науковиць, які мобілізували сили і мали серйозні досягнення у моменти найбільшої скрути свого життя. Натомість учений актуалізував потребу самопізнання людиною своїх відчуттів і почуттів, нахилів, природних відмінностей, у тому числі – від світу тварин. Актуальним в контексті проблеми, що досліджується, бачимо ідею І. Мечникова про те, що відчуття обов'язку може бути критеріальною ознакою людяності. Відомо, що усе життя І. Мечников системно вивчав проблеми здоров'я людини, шукав шляхи подолання їх, створення такого ритму життя, який би дозволяв більшості проблем уникнути.

Список бібліографічних посилань

1. Мечникова, О. (2007). *Життя Іллі Ілліча Мечникова*. «КомКнига», 240 с.

2. Національна академія наук України, (2013). Історія української культури: в п'яти томах: Наукове видання. Т.5. Кн.3 : *Українська культура XX – початку XXI століть: Культура та розвиток науки і технологій в Україні*. Під ред. М.Г. Жулинського. Київ : Наукова думка, 2013. 950 с.

References

1. Mechnykova O. (2007). *Zhyttia Illi Illicha Mechnykova*. [The life of Ilya Ilyich Mechnikov] «КомКнига». 240 p.

2. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy (2013). *Istoriia ukrainskoi kultury: v piaty tomakh* [History of Ukrainian Culture]: Naukove vydannia. T.5. Kn.3 : *Ukrainska kultura XX – pochatku XXI stolit: Kultura ta rozvytok nauky i tekhnologii v Ukraini*. Pid red. M.H.Zhulynskoho. Kyiv : Naukova dumka. 950 p.

Ворожбит-Горбатюк Вікторія Вікторівна, Зеленська Людмила Дмитрівна, Собченко Тетяна Миколаївна. Імідж науковця – історія і сучасні тренди спільного дослідницького простору.

У статті на прикладі харизматичності персони Іллі Мечникова презентовано тему «Імідж науковця – історія і сучасні тренди спільного дослідницького простору». Автори стоять на позиціях аксіологічного і персоналістичного методологічних підходів у розкритті цієї теми. Велич конкретного науковця розкрита через призму ціннісних імперативів, які визначали його наукову активність і зараз певною мірою визначають тенденції і гуманістичний базис спільних наукового дослідницького простору.

У статті представлено сучасну інтерпретацію бачення Іллею Мечниковим норм академічного комунікування для підтримки іміджу науковця. У контексті сучасних орієнтирів творення іміджу науковця розроблено формулу комунікативної активності, яку автори сформуvalи на підставі узагальнення приписів самого ученого, самоаналізу і самокоментування академічних записів. Зокрема це формула: $BC + НКЦЛ = ДР$, де BC – висока самооцінка, $НКЦЛ$ – нерозривна комунікація з цінними людьми, такими, висновки яких для людини мають вирішальне значення для $ДР$ – душевної ранимості.

Ключові слова: академічне спілкування, іміджу науковця, Мечников, науковець, особистість, персона.

Vorozhbit-Gorbatyuk Viktoriia, Zelenska Liudmyla, Sobchenko Tetiana. The Image of a Scientist – the History and Modern Trends of the Joint Research Space.

The article presents the topic “The image of a scientist – history and modern trends of a joint research space” using the example of the charismatic personality of Ilya Mechnikov. The authors take a stand of axiological and personal methodological approaches while learning this topic. The greatness of a particular scientist is revealed through the perspective of value imperatives that determined his scientific activity and now determine trends and humanistic basis of the common scientific research space.

The article presents a modern interpretation of Ilya Mechnikov’s vision of norms of academic communication to maintain the image of a scientist. In the context of modern guidelines for creating the image of a scientist, a formula of communicative activity was developed. The authors formed it on the basis of a generalization the prescriptions of the scientist himself, self-analysis and self-commentary on academic records.

In particular, this formula is: high self-esteem, communication with people who adhere to the human values and whose statements are crucial for mental vulnerability.

Key words: academic communication, image of a scientist, Mechnikov, scientist, personality, person.

ЗМІСТ

МОНОЛОГ МЕТРА

Бакіров В. С. Привабливість університету: учора, сьогодні, завтра (роздуми метра) 5

ВИСТУПИ ЕКСПЕРТІВ

Астахова К. В. Інституціональне забезпечення розвитку освітніх структур в умовах зростаючої невизначеності 9

Покроєва Л. Д. Особливості побудови стратегії бренду закладу освіти 13

Посохов С. І. Історія університету як бренд: критичні нотатки 19

Яременко О. Л. Сучасний університет: ринковий потенціал стратегії раціонального консерватизму 23

ДИСКУСІЯ

Астахов В. В. Формування правової культури в системі освіти 28

Batmanova S., Molodcha N., Zobova H. Junior Academy of Sciences Participation as Attractiveness Factor of the Ukrainian Schools 31

Берест Т. М., Купрікова Г. В. Плекання мовленнєвої культури абітурієнтів у контексті підготовки до навчання у ЗВО 36

Бочарникова Т. Ф. Університет як засіб формування міжнародного іміджу Іспанії 39

Боярська-Хоменко А. В. Формування позитивного іміджу закладу вищої освіти через інноваційну педагогічну діяльність 42

Величко К. Ю. Економічна складова формування привабливості закладу вищої освіти 45

Войно-Данчишина О. Л. Дорослі слухачі університету як основні промоутери 49

Волкова С. В. Науково-пошукова робота студентів як складова формування привабливості приватного ЗВО 51

Вольянська С. В. Створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти як складова іміджевої політики закладу освіти 55

Ворожбит-Горбатюк В. В., Зеленська Л. Д., Собченко Т. М. Імідж науковця – історія і сучасні тренди спільного дослідницького простору 58

Гога Н. П., Дударєва К. В. Психологічні аспекти сприйняття абітурієнтами закладу освіти 61

Гриньків А. П. Соціокультурна діяльність як складова іміджу навчального закладу вищої освіти 64

Гусленко І. Ю. Формування іміджевої стратегії в університетах США 66

Дорошенко Г. О., Калініченко Л. Л. Яскраві комунікації як основа впізнаваності бренду університету 70

Закринична Н. І., Шмакова Л. М., Паненко І. О. Культура гостинності та найважливіші чинники привабливості вишів Німеччини 74

Іванова О. А. Наукова діяльність як фундаментальний чинник побудови іміджу навчального закладу 78

Льїна О. В. Літературна експозиція як один із складників формування привабливості навчального закладу (на прикладі творчого доробку Ю. М. Мушкетика) 81

Кагановська Т. Є. Класичний університет у глобалізованому різноманітті сучасності 85